



רפי ישי



יעל אלבוים

## טיפול כאומנות

**"מטרת הפסיכואנליזה היא לאפשר לחוויה הרגשית מהעבר לשנות צורה, להיות נושא לעבודת חלום" (אדם פיליפס, מתוך "לפלרטט עם החיים").**

מיהו היוצר המפיק את חלומותינו, מיהו הבמאי ומי מהווה את קהל החלום "המוקרן" על המסך הפנימי, וממה עשוי מסך זה? שאלות שג'יימס גרוטשטיין, פסיכואנליטיקאי אמריקאי מממשיכי דרכו של וילפרד בין שואל ובעצם קובע: חלום הוא מעשה יצירה.

אנטון ארנצוויג, מורה וחוקר אומנות בריטי, כתב בספרו "הסדר הנסתר של האומנות" שהתפרסם לאחר מותו ב-1967, אודות כוחם היצירתי והבונה של "תהליכי החשיבה הראשוניים". תהליכים שמאפיינים עבודת חלום, עיבוי, התקה, עומס משמעויות, אסוציאטיביות, היפוכים והסמלה, שהם מהאמצעים שאומנות עושה בהם שימוש קבוע.

פנחס נוי, פסיכואנליטיקאי ישראלי החוקר שנים רבות את הזיקה הבלתי נפרדת בין האומנות לטיפול, מציע להתייחס לתהליכי היצירה כאמצעים לתחזוקת העצמי. תהליכי יצירה שמגבירים במכוון את כפל המשמעות, שמעבים את אופני הייצוג וחותרים לייצר סמלים חדשים, סמלים שנוכחים בשם העומס החווייתי שהם מעוררים, כל אלו מיועדים לאפשר לביטוי הרגשי החבוץ לפרוץ ולעלות אל המודע.

מריון מילנר, שעסקה כל חייה האישיים והמקצועיים, בהבנת מקור מחסומי היצירה של עצמה ושל מטופליה, הסיקה כי העיסוק ביצירה הוא האמצעי למצוא את מקומו בעולם, כל רגע מחדש.

בתערוכה מוצג רב שיח, בין יוצרת שהיא גם מטפלת באומנות לבין פסיכולוג קליני שהוא גם יוצר לצרכי תחזוקת העצמי המקצועי והפרטי שלו. השיח מתנהל אודות מהות הטיפול, אודות העירוב שבין האישי למקצועי ואודות הקושי להמחיש ולהפגיש בין התיאוריה לפרקטיקה. הציורים מהווים הן את נקודת המוצא אל השיח והן את נקודת הסיום.

באופן זה כל ציור מייצג אולי, אדם שפונה לטיפול ואת הצופה שמתבונן בתמונה. הצופה הוא המטפל שמנסה לרפא/לפענח את מקורות המצוקה ולזהות את חוויות היופי והאסתטיקה של אישיות הציור. שני ציורים המוצבים זה מול זה מעוררים את שאלת המפגש בין שני בני אדם. ואת השאלה כיצד מתפלגות העבודות אחת בשניה, והאם כל תמונה היא עולם סגור לעצמו, או אולי אלה שני עולמות המציירים זה את זה? ומה לגבי עבודות בלתי גמורות, כאלה שאינן עומדות בסטנדרטים המחמירים של ביקורת האומנות, עבודות שתום ילדות קורן מהן, או פשטנות ואפילו זיוף או "קייטש"?

אולי כולנו, לעיתים קרובות, לא עוברים את הסף אל האידיאלי, הנכון, האסתטי. אולי טיפול תפקידו לעזור לנו להבין שהחיים הם מחוץ לגלריה. מחוץ לשיפוטים ולציפיות המופנות כלפינו מבפנים ומבחוץ ורק לרגעים ספורים כמשך חיי החלום, אנו נוגעים ביופי ובטוב ומתמזגים איתם. נגיעות אלו קצרות ככל שיהיו שומרות עבורנו הן על השינה והן על היקיצה.

רפי ישי